THE PUBLIC FUNCTIONARY – A LINGUISTIC APPROACH

Adelina Iliescu

Lecturer, PhD., University of Craiova

Abstract: *In this paper we propose a linguistic analysis of the terms: public servant and police officer. Study of specialized languages, legal, in this case, offers opportunity of formulate novel ideas and observations on grammatical structure, etymology, linguistic and cultural relations between different peoples.*
In juridical language we can see the fact that it can be seen using Latin terms and expressions. The influence of Roman law on the other hand, and also the Latin legal vocabulary it was overwhelming. So we try an etymological analysis of the terms proposed for consideration.

Keywords: public servant, police officer, linguistics ethymology, juridical term

1. Introducere. Analiza terminologiilor diferitelor domenii de activitate, etimologia termenilor, determinarea zonelor de interferenţă şi a raportului cu limba comună sunt obiective principale ale cercetării lingvistice pe care ne-o propunem în acest articol.

Studiul limbajelor specializate, juridic, în cazul de faţă, oferă ocazia formulării unor idei şi observaţii inedite privind structura gramaticală, etimologia, respectiv stilistica limbii literare, a relaţiilor lingvistice şi culturale dintre diverse popoare.

Limbajele specializate sunt diversificate, iar studiul lor presupune, deci, o abordare specială, proprie fiecărei terminologii care îşi identifică, în primul rând, trăsăturile definitorii. Relaţiile care există între lexicul comun şi cel specializat fac posibilă deplasarea unităţilor lexicale dintr-un registru în celălalt. Vocabularul specializat poate atrage prin specializare transfer elemente curente ale lexicului comun sau poate împrumuta altor arii lexicale termeni, care pot fi supuşi unei alte specializări.

Din punct de vedere teoretic, limbajul juridic are trei abordări: abordare lingvistică, abordare juridică, abordare interdisciplinară.

2. Scurte consideraţii asupra abordării juridice. Din punct de vedere juridic, conceptele de *funcţionar* şi *funcţionar* public sunt definite de Codul Penal care precizează că « ***funcţionar public*** » este, conform art. 147 Cod penal, " orice persoana care exercită permanent sau temporar, cu orice titlu, indiferent cum a fost învestită, o însărcinare de orice natură, retribuită sau nu, în servicul unei unităţi dintre cele la care se referă art.145 Cod penal, iar « ***funcţionar*** » este orice persoană dintre cele menţionate la categoria funcţionar public, precum şi orice salariat care exercită o însărcinare, în serviciul unei alte persoane juridice decât unităţile prevăzute la art.145 Cod penal.

BDD-A25642 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:11:43 UTC)

Trebuie observat că ceea ce este important şi conduce la calificarea de funcţionar public, nu este faptul că însărcinarea este permanentă sau temporară, titlul însărcinării (director) sau modalitatea investirii (concurs, numire, contract), ci exercitarea efectivă a însărcinării în interesul unei unităţi publice.[1] Astfel, o persoană va fi considerată funcţionar public chiar dacă nu are contract de muncă sau o numire în funcţie, cu condiţia să fi exercitat în fapt atribuţiile funcţiei şi ca unitatea să-şi fi exprimat legal consimţământul cu privire la raportul de muncă.

Pe de altă parte, conceptul de » **funcţionar public cu statut special** » este definit de Legea nr. 360 din 6 iunie 2002 privind Statutul poliţistului. [2] Astfel, conform art.1 din lege : »(1) Poliţistul este **funcţionar public civil, cu statut special,** înarmat, ce poartă, de regulă, uniformă şi exercită atribuţiile stabilite pentru Poliţia Română prin lege, ca instituţie specializată a statului. ».

Legiutorul arată că « art.1 al.(3) Statutul special este conferit de îndatoririle şi riscurile deosebite, de portul de armă şi de celelalte diferenţieri prevăzute în prezentul statut. » Functionarul public este persoana numita, in conditiile legii, intr-o functie publica (art. 2 alin.2 din Legea nr.188/1999 republicat in M.O. Partea I nr.365 din 29/05/2007 privind Statutul functionarilor publici).

3. Abordare lingvistivă. Abordarea lingvistică descrie limbajul juridic sub aspect diacronic şi sub aspect sincronic.

Cercetările lingvistice de tip diacronic prezintă istoricul limbajului juridic începând cu primele pravile româneşti traduse şi tipărite în Moldova şi Muntenia la mijlocul secolului al XVII, continuând cu perioada 1780-1864/1865 (Pravilniceasca condică a lui Ipsilanti - promulgarea codurilor moderne ale României sub domnia lui A.I.Cuza) şi până în prezent. Cercetările lingvistice de tip sincronic prezintă limbajul juridic din perspectiva lingvisticii tradiţionale, structurale, precum stilistica funcţională, sociolingvistica, psiholingvistica, analiza discursului, gramatica textului, teoria actelor de vorbire.

Dicţionarul explicativ al limbii române şi *Dicţionarul limbii române* modern definesc termenul **FUNCŢIONÁR, -Ă,** *funcţionari, -e,* s.m. şi f. drept persoană care îndeplineşte o muncă cu caracter administrative; slujbaş. [Pr.: *-ţi-o*] – Din fr. **fonctionnare** (după *funcţie*).

Se poate remarca o extensie lexicală a acestui termen. În prima fază, cuvintele noi au coexistat cu cele româneşti care desemnau aceeaşi entitate (cinovnic*/funcţionar*).

După momentul de bilingvism, termenii concurează, până la eliminarea celui existent prin cel nou (în cazul de faţă, mai noul *funcţionar*, din franceză, l-a înlocuit pe *cinovnic,* provenit din rusă*).*

Extensia lexicală exprimă, de foarte mulţi ani, tendinţa constantă a oricărei limbi naturale de a se amplifica prin împrumuturi din limbile donatoare, de regulă cu supremaţie tehnologică, economică şi/ sau politică în lume.

Fenomenul, înregistrat la mijloacele externe de îmbogăţire a vocabularului, s-a realizat, pentru limba română, chiar din primele încercări de scriere, s-a răspândit în secolele al XVII - XVIII-lea, sub influenţa slavonei şi a limbii neogreceşti, pentru ca, din secolul al XIX-lea, să cunoască influenţele franceză, germană, engleză, rusă.

În limbajul juridic se poate observa folosirea termenilor si expresiilor latineşti. Influenţa Dreptului Roman şi implicit a limbii latine asupra lexicului juridic a fost covârşitoare. Romanii

[1] Alexandru Boroi, Gheorghe Nistoreanu, *Drept Penal. Parte specială*, Editura All Beck, Bucureşti, 2005, p.348 -349. Autorii arată că sunt funcţionari publici : „ şi funcţionarii neregulat sau nelegal investiţi, adică cei ale căror forme de investire sunt în curs de îndelinire sau nu sunt valabile, fiind făcute cu încălcarea unor prevederi legale, ori de către organe sau persoane incompetente, cu condiţia de a fi exercitat în mod efectiv o însărcinare în interesul unei unităţi ublice". În acest sens a se vedea şi O.A.Stoica – Despre subiectul infracţiunii de delapidare, în Legalitatea Populară, nr. 9/1959, p.27.

[2] Text actualizat, în temeiul actelor normative modificatoare, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, până la 7 martie 2005.

BDD-A25642 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:11:43 UTC)

au fost primii în istoria omenirii care au elaborat o ştiinţă şi o tehnică juridică. Fondul latin constituie baza terminologiei dreptului aparţinând tradiţiei romaniste sau civiliste, din care face parte şi dreptul românesc. Aceşti termeni, locuţiuni şi adagii deţin o foarte mare densitate informaţională, evitîndu-se în acest fel recurgerea la perifraze laborioase.

4. Analiză etimologică a termenilor „funcţionar", „public" şi „poliţist".

a. Etimologia termenului „funcţionar". Din punct de vedere etimologic termenul *funcţionar* provine din lat. *functio, -onis*[3] „1. îndeplinire, executare achitare: *functio illius muneris* „îndeplinirea acelei sarcini". 2. moarte: *post hominis functionem* „după moartea omului". 3. achitare a unei sume: *res quae functionem recipiunt* „lucruri fungibile (care pot fi restituite prin altele de aceeaşi natură, greutate, număr, măsură)". *Functio, -onis* îşi are rădăcina în verbul *fungor, fungi, functus sum*[4], având următoarele sensuri 1. a se achita, a îndeplini: *fungi munere* „a îndeplini o funcţie publică"; *militare munus fungens* „pe când îşi îndeplinea serviciul militar". 2. a suporta: *et mala cuncta animus contage fungitur eius* „şi sufletul suportă toate suferinţele de pe urma raporturilor cu acesta (cu corpul)".

b. Etimologia termenului „public". Vom analiza în continuare, din punct de vedere etimologic, termenul *public: publicatio-onis* sf=confiscare *publicus, -a, -um* adj.1.public, comun, al tuturor. 2. res publicae=lucruri care aparţin poporului 3. ager publicus=teren, proprieritate a statului.[5]

Termenul *publicus* derivă din adjectivul latinesc cu trei terminaţii *publicus, -a, -um*[6] *cu următoarele sensuri 1.* public, de stat, oficial*: publica ac privata sacrificia „sacrificii publice şi particulare"; causa publica* „proces de interes public"; *bona publica* „bunurile publice"; *publica memoria* „document oficial"; *bona publico* „în interesul statului" 2. public, comun: *publica verba* „cuvinte folosite de toată lumea" 3. (în sens peiorativ) banal, orinar, de rând: *vates cui non sit publica vena* „poet care n-are un talent de rând." Adjectivul *publicus, -a, -um* are la bază substantivul de genul neutru *publicum, -i* cu sensul de 1. proprietate de stat, domeniu public: *publicum populi Romani fieri* „a deveni domeniu public roman"; 2. tezaur al statului: *pecuniam ex publico tradere* „a da bani din visteria statului"; 3. venituri ale statului, dări: *publicum habere* „a fi colector de impozite"; 4. grânar public, magazin de stat; 5. interes public: *in publicum consulere* „a veghea asupra interesului statului"; 6. loc public: *prodire in publicum* „a apărea în public"

Un derivat al termenului *public* este *republică*. Acestea este cuvânt compus, de origină latină r*espublica, reipublicae* (a se vedea limba latină), desemnând o formă de organizare statală (sau formă de stat) în care puterea aparţine, în mod democratic poporului sau naţiunii acelei ţari şi care este condusă de către reprezenţii săi, aleşi temporar, pentru o perioadă clar limitată de timp. În acest fel, prin limitare, persoane diferite, la momente diferite în timp, ajung să conducă republica. Semnificaţia originală, în limba latină, a cuvântului republică era *res, rei* - treabă/treburi plus *publicae* – publice, adică *respublicae* – treburi, probleme publice, adică acele probleme care erau comune tuturor locuitorilor acelui teritoriu. Cuvântul compus a devenit repede un cuvânt nou, de sine stătător, *respublica,* la singular, respectiv *reipublicae,* la plural, în latină. Regimul cunoscut sub acest nume s-a instalat progresiv, după căderea Romei regale (potrivit legendei: 509 a.Chr., mai probabil 475 a.Chr.) pentru a se desăvârşi odată cu instaurarea principatului de către Augustus în 27 a.Chr. Sintagma *res publica* desemnează „treburile publice" şi marchează supremaţia organizării unei politici comune pentru toţi cetăţenii asupra *res privata*, „treburile personale". Suveranitatea poporului se afirma în formula

[3] G. Guţu, *Dicţionar latin-român*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983, p. 507.
[4] G. Guţu, *op. cit,* p. 509.
[5] Teodor Sâmbrian, *Reguli de drept roman-izvoare, persoane, procedură, drepturi reale,* Craiova, Editura Sitech, 2015, p. 422.
[6] G. Guţu, *op. cit,* p. 1000.

BDD-A25642 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:11:43 UTC)

care defineşte puterea republicana *SPQR* (*Senatus Populus Que Romanus* = Senatul si Poporul roman).

c. Etimolgia termenului "poliţist". Vom încerca să facem referire şi asupra termenului *poliţist*, adică funcţionarul public cu statut special. Cele mai vechi denumiri ale poliţistului în argoul românesc sunt nume de păsări, folosite metaforic: *sticlete, curcan, scatiu, cloncan*. Metaforele au fost explicate de Iorgu Iordan prin factori istorici: prin extindere de la vechea denumire glumeaţă a dorobanţilor (a se vedea *Peneş Curcanul* al lui Alecsandri) sau pornind de la o imagine: "atitudinea (comic de ţanţoşă)" sau, mai curând, uniforma colorată a agenţilor din secolul al XIX-lea. Astăzi este încă în uz metafora *sticlete*, în mai mică măsură *curcan;* nu par să mai circule nici *scatiu,* nici *cloncan*. Mai puţin autentice sunt argotismele *copoi* sau *prepelicar*. În schimb, este folosit în mod curent termenul *gabor* "poliţist"; "gardian", atestat din anii '30 şi folosit de atunci permanent. Originea sa nu este totuşi foarte clară, din punctul de vedere al evoluţiei semantice; forma trimite la numele propriu Gábor (forma maghiară pentru *Gabriel*). Popular, în Transilvania (în varianta *gabur,* citată în *Dicţionarul Academiei*), acesta circula ca termen depreciativ (cu sensul "prost"). După Al. Ciorănescu (*Dicţionarul etimologic a limbii române*, 2001), transformarea numelui propriu în nume comun s-ar fi petrecut mai întâi în săseşte, unde numele maghiar foarte răspândit ar fi ajuns să însemne, prin antonomază, "ţăran, om simplu". În acelaşi timp, se ştie că *gabori* (cu pălărie) reprezintă desemnarea unui grup de ţigani din Transilvania (vorbitori de maghiară).

5. Concluzii.

Limbajul juridic este determinat de contextul politic şi socio-cultural în care este utilizat şi reflectă prin sistemul dreptului, în lingvistică, schimbările intervenite în societate. Caracteristică este permanenta confruntare dintre tradiţie şi inovaţie, şi a avut loc în direcţia asigurării proprietăţii, clarităţii şi conciziei printr-un proces de unificare, specializare şi modernizare la toate nivelele.

Analiza lingvistică făcută asupra termenilor *funcţionar public* şi *poliţist* ne-a dat ocazia formulării unor idei şi observaţii inedite privind structura gramaticală, etimologia, relaţiile lingvistice şi legătura limbii române cu limba din care provine, respectiv limba latină.

BIBLIOGRAPHY

***Pocket Oxford Latin Dictionary*, Edited by James Morwood, UK, Oxford, Oxford University Press, 1994, 2005.Alexandru, Ioan, *Introducere în teoria administraţiei publice,* Bucureşti, Editura Sylvi, 1997

Benveniste, Émile, *Problèmes de linguistique générale*, vol. II, Paris, Gallimard, 1974.

Berceanu, Barbu, *Dreptul şi limba. Ştiinţa dreptului şi lingvistica. Succinte consideraţii teoretice şi aplicative*, in „Studii şi cercetări juridice", XXVI, 3, 1981, p. 247–266.
Bidu-Vrănceanu, Angela, *Terminologiile ştiinţifice din perspectivă interdisciplinară*, in AUB, Facultatea de Litere, p. 31–44.
Coşeriu, Eugen, *Sincronie, diacronie şi istorie*, Bucureşti, EŞE, 1997.

BDD-A25642 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:11:43 UTC)

Coteanu, Ion, *Stilistica funcţională a limbii române. Stil, stilistică, limbaj,* Bucureşti, Editura Academiei, 1973

Ghimpu, Sanda, *Dialog despre lege*, Craiova, Scrisul Românesc, 1978

Graur, Al., *Lingvistica juridică,* „România literară", XIV, 1981, 36, pag. 9

Guţu, Gh., *Dicţionar Latin-Român* Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Humanitas, 2003.
Irinescu, Teodora, *Lingvistică juridică*, Iaşi, Casa Editorilă Demiurg, 2003.
Irinescu, Teodora, *Normă şi abatere de la normă în terminologia juridică penală şi civilă românească*, Iaşi, Casa Editorială Demiurg, 2004.
Mihai, Gheorghe, *Elemente constructive de argumentare juridică*, Bucureşti, EA, 1982.

Săuleanu, Lucian, Răduleţu, Sebastian, *Dicţionar de expresii juridice latine,.*Bucureşti, Editura C.H. Beck, 2007.

Sâmbrian, Teodor, *Instituţii de drept roman*, Craiova, Editura Sitech, 2009.

Sâmbrian, Teodor, *Reguli de drept roman-izvoare, persoane, procedură, drepturi reale,* Craiova, Editura Sitech, 2015.

Stoichiţoiu, Adriana, *Relaţii text-discurs în limbajul juridic-administrativ*, în AUBLLR,

Stoichiţoiu, Adriana, *Sens şi definiţie în limbajul juridic,* în SCL, XLI, 4, 1990, pag. 377-383

Stoichiţoiu-Ichim, Adriana, *Semiotica discursului juridic*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2001

Strechie, Mădălina, "Political publicity in Ancient Rome. A case study: Honorary Latin Inscriptions" *Publicitatea politică în Roma antică. Studiu de caz: Inscripţii latine onorifice*, in ***Claudiu Marian Bunăiaşu, Elena Rodica Opran, Dan Valeriu Voinea (Editors),*Creativity in Social Sciences* [The proceedings of CIL 2015: Second Edition of International Conference of Humanities and Social Sciences - *Creativity*, *Imaginary*, *Language*, Craiova, 15-16 May 2015 (www.cilconference.ro)] Craiova, Editura Sitech, 2015, ISBN: 978-606-11-4798-4, Section I: Communication, pp. 69-79.

BDD-A25642 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 16:11:43 UTC)